

Interview

Nannie Wiegman, verpleegkundige (niet praktiserend) en historica is directeur van het Florence Nightingale Instituut (FNI): het online kenniscentrum voor de geschiedenis van de verpleging en verzorging. Het instituut stimuleert onderzoek naar de geschiedenis van de beroepen, ontwikkelt educatieve modules, organiseert evenementen en deelt beelden en verhalen uit de geschiedenis. Wiegman: 'Zo zorgen we ervoor dat verpleegkundigen trots zijn op hun vak'.

'Historie is belangrijk voor de toekomst van het vak'

Marian Adriaansen

Het Florence Nightingale Instituut (FNI) was vroeger verpleegkundig museum. Nu is het een online kenniscentrum dat daarnaast verschillende activiteiten organiseert. Loopt deze opzet?

'Anderhalf jaar na de overstap naar een online omgeving, begint het nu te lopen. Een echt museum heeft een bezoekersfunctie en publiekstaken; mensen komen daarnaartoe omdat ze iets willen beleven. We hebben de stap naar online gezet en daarmee wordt het aspect van die beleving moeilijker. Je moet in the picture

blijven en de online en offline beleving met elkaar combineren. Zo kunnen ze elkaar versterken. Vanaf begin dit jaar is het online FNI een product waarmee we op pad kunnen. We hebben themadosiers waarin we de beelden en de verhalen van de geschiedenis van ons vak presenteren en aparte educatieve producten voor scholen. Daarnaast hebben we afgelopen half jaar onze events in de markt gezet. Zo gaan we het land in met een leuke pop-up expositie en hebben we lezingen en modeshows voor instellingen en opleidingen, waarin we laten zien dat

de geschiedenis van de verpleging ook van hen is. We zijn nu veel meer met de inhoud bezig dan voorheen. Dat vind ik een enorme winst. De uitdaging is nu om de geschiedenis van de verpleging en verzorging weer een rol te laten spelen in de toekomst van ons vak.'

Vroeger was er een vak geschiedenis van de verpleging in de opleidingen, waarom is dat eigenlijk verdwenen?
'Geschiedenis van de verpleging was inderdaad een verplicht onderdeel van de opleidingen. Het had eerst vooral het ka-

rakter van ‘vererende geschiedenis’ om positieve bijdragen van verpleegkundigen te laten zien. De visie op het vak geschiedenis veranderde in de jaren ’80: een historische gebeurtenis werd nu in een context van sociale en economische invloeden gezet en er werden kritische vragen gesteld. De wetenschappelijke geschiedbeoefening kreeg daarmee een nieuwe impuls. Er ontstonden studies als vrouwengeschiedenis, economische- en sociale geschiedenis. In de verpleegkundige en medische geschiedenis werd door deze omwenteling bijvoorbeeld op een andere manier naar de persoon van Florence Nightingale gekeken. Is het wel waar dat zij in haar eentje de hele Krim leidde, terwijl ze er met 38 zusters naartoe is gegaan? Florence heeft veel aandacht gekregen omdat ze geld, invloed en macht had. Het vak geschiedenis van de

MEER WETEN OVER DE ONTWIKKELING VAN JE VAK?

Florence
Nightingale
Instituut

www.fni.nl staat vol verhalen, feiten, foto’s en filmpjes over de zorg van vroeger tot nu. Een aanrader voor

iedereen die meer wil weten over de oorsprong en groei van het vak. Voor mbo- en hbo-studenten zijn er interactieve educatieve opdrachten te vinden. Altijd gelinkt naar de huidige beroepspraktijk. Deze website is een initiatief van het Florence Nightingale Instituut, het kennis- en erfgoedcentrum voor de geschiedenis van de verpleging en verzorging.

verpleging sloot eigenlijk niet meer aan op die nieuwe visie en verdween daardoor naar de achtergrond. Ik vind dat een gemiste kans, want de geschiedenis van een vak bereidt je beter voor op de toekomst.’

Lopen we in Nederland achter?

‘In het buitenland maakte de geschiedenis van de verpleging wel een vernieuwingsstap. Men ging bijvoorbeeld kritisch kijken naar de rol van Duitse verpleegkundigen in de Tweede Wereldoorlog. Dit soort vragen en die nieuwe manier van geschiedbeoefening zijn in Nederland niet opgepakt. In de jaren ’90 begint in Nederland de onrust in de verpleging met ‘De witte woede’, de BIG-registratie en een nieuw opleidingsstelsel. In die tijd is geschiedenis als verplicht vak verdwenen uit de opleidingen, omdat het nog traditioneel gegeven werd en niet meer relevant leek. Als directeur van het FNI heb ik me weleens afgevraagd: hoe heb ik dit kunnen laten gebeuren? Het is me totaal ontgaan en ik heb er geen invloed op kunnen uitoefenen. Daarom is het nu mijn passie om te zorgen dat geschiedenis weer in de curricula komt, zeker nu we voor zo’n grote transitie in de gezondheidszorg staan. Verpleegkundigen spelen daar een cruciale rol in, we moeten daarop anticiperen en daar kan geschiedenis bij helpen.’

Hebben we inmiddels aansluiting gevonden?

‘De Amerikanen kennen al jaren de American Association for the History of Nursing; een aantal Europese landen, waaronder Nederland, heeft inmiddels de European Association for the History of Nursing opgericht. In Europa zijn vooral de Scandinavische landen heel productief op het gebied van *nursing*

history. Zij hebben ook een lange geschiedenis, hun beroepsorganisaties bestaan al meer dan 100 jaar. En ook de Britten en Ieren zijn al heel ver. In deze landen zijn de verpleegkundigen trots op hun geschiedenis.’

Kun je voorbeelden geven van huidige ontwikkelingen die een historische context zouden verdienen?

‘Het tekort aan verpleegkundigen is zo’n thema. Dan is er een tekort, dan weer een overschot: dat fluctueert enorm. Omdat ineens overal ontslagen vielen, lijkt het alsof we geen jongeren meer nodig hebben in de zorg. Dat heeft meteen zijn weerslag op subsidies, waardoor bijvoorbeeld het Zorgtrailerproject noodgedwongen is gestopt. Daarmee maakten we vmbo-leerlingen warm voor een baan in de zorg, via een rondrijdende trailer. Het overschot aan verpleegkundigen dat nu speelt, is al talloze malen voorbij gekomen en we trappen er iedere keer weer in. Nog een voorbeeld: de ontwikkelingen rond de wijkverpleegkundige. We moeten natuurlijk niet terug naar de wijkzuster op haar solex, maar je ziet wel veel aspecten van vroeger nu weer terug in de thuiszorg. Misschien hebben verpleegkundigen het nodig om steeds opnieuw het wiel uit te vinden, maar door de geschiedenis weer een moderne en attractieve plek in de opleidingen te geven, kunnen ze zich meer rekenschap van deze ontwikkelingen geven.’

Hoe bereik je dat?

‘Dat is best lastig. We willen als FNI onderzoek en onderwijs een flinke impuls geven als het gaat om de geschiedenis van de verpleging op de kaart te zetten. Zo hebben we de Stichting Zuster Vernède in het leven geroepen om onderzoek te promoten, bijvoorbeeld *oral history*, onder-

zoek naar de beleving van verpleegkundigen die in de Tweede Wereldoorlog werkten. Het FNI ontwikkelde 22 onderwijsmodules voor mbo en hbo en er komt een mooie canon van de verpleging, ter gelegenheid van 125 jaar TvZ. Op het hbo is geschiedenis inmiddels een klein onderdeel in het programma van Bachelor 2020. We gaan met enthousiaste ambassadeurs zorgen dat docenten en studenten het belang van geschiedenis weer voelen, zowel voor mbo, hbo als wo. Er zijn plannen om een internationale online minor voor hbo-studenten te ontwikkelen, die in de programma's van alle hogescholen moet komen. Mooie uitdaging dus!

Zitten docenten daar wel op te wachten?

'Dat hebben wij ons natuurlijk ook afgevraagd. Daarom hebben we in 2014 gesprekken gehad met focusgroepen om de wensen vanuit het veld te horen. Ook zijn we naar zo'n twintig hbo's en mbo's gegaan met de vraag: "Wat kunnen wij als

FNI voor jullie betekenen?" We hoorden unaniem van docenten dat ze geschiedenis belangrijk vinden. Wat ze vooral nodig hadden was historisch materiaal om zelf mee aan de slag te kunnen. Het mbo had andere wensen dan het hbo, daarom hebben we opdrachten op verschillende niveaus ontwikkeld. Docenten hebben dus wel degelijk behoefte aan historische informatie! De eerste positieve reacties van docenten op de onderwijsmodules zijn al binnen.'

TvZ bestaat 125 jaar. Uit veel artikelen is de geschiedenis van de verpleging af te leiden. Vind je dat er vooruitgang is geboekt?

'In mijn beleving is TvZ lang het enige vakblad met vrij complete informatie voor verpleegkundigen geweest. Vervolgens splitste verzorging zich als apart vak af en kwam er behoefte aan meer specialisatie. Deze specialistische verpleegkundigen wilden een eigen vakblad. Tot de jaren '90 was er bovendien nog geen algemene beroepsorganisatie, een koepel die

al die specialisaties in zich verenigde. Wijkverpleegkundigen hadden bijvoorbeeld destijds het blad *MGZ*, dat al jaren opgeheven is en ook de christelijke verpleegkundigen hadden hun eigen bladen.'

Er is momenteel een digitale revolutie bezig in de bladenwereld, we weten niet of er over tien jaar nog wel geprinte bladen bestaan. Hoe zie jij de toekomst?

'Ik denk dat er altijd geprinte vakbladen zullen blijven. Actueel is de vraag wat je nu precies via *open access* toegankelijk

maakt. De verpleegkundige bladen lopen op die discussie enigszins achter, hoewel ik zie dat buitenlandse vakbladen als *The American Journal of Nursing* zijn gestart met artikelen in *open access*. De kwestie is natuurlijk wie dat gaat betalen. Wetenschappelijk materiaal dat met publieksgeld is gefinancierd, moet voor iedereen beschikbaar zijn. Maar ook een website moet onderhouden worden. Bij *open access* betaalt steeds vaker de auteur zelf de publicatie uit het onderzoeksbudget. Ik denk dat tijdschriften nog wel bestaansrecht hebben, maar dat we naar een combinatie van *open access* en print gaan. De sector zelf moet gaan nadenken hoe daar een goede mix van te maken. Het aantal betalende abonnees zal hoe dan ook teruglopen.'

Wie moet in deze kwestie het voortouw nemen?

'Ik vind het belangrijk dat de verpleegkundige beroepsgroep hier zelf de *lead* in gaat nemen en los van uitgevers nagaat wat ze wil met haar vakbladen. De uitdaging voor de verpleegkundige vakbladen

'Wat willen we zélf met onze vakbladen?'

is dat ze niet moeten afwachten wat er gaat gebeuren, maar de handen ineen moeten slaan en daarbij vooral ook naar de buitenlandse vakbladen kijken, omdat die toch een stap verder zijn. Dat lijkt me na 125 jaar wel een interessante boodschap: denk na over wat je met je vakbladen wilt en hoe je kunt zorgen dat die toekomstbestendig zijn. Misschien kunnen we met TvZ gezamenlijk nadenken over hoe we die geschiedenis weer op waarde kunnen schatten en op een moderne manier in het onderwijs een plek kunnen geven.' ■